

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՈՆԻԱՅ

ԴԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԶՄԻՌՈՆԻԱՅ ԸՆԴԱԲԱԹ 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1868

ԹԻՒ 845

ԴԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՌՈՆԻԱՅ 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

«Խաղաղութիւն ուղղութեամբ աշխատելու մի պէտք է որ միշտ պատրաստ ըլլայ ի պատերազմ»։ Այս վաղեմի առածը՝ որուն ստուգութիւնը տարակուսելի է, քանի մի տարիէ ի վեր կատարելապէս ի դործ կը դրուի ամեն անգամ։ Լեւոնայի տէրութեանց մէջ միայն Աստուծոյ ուղղութեամբ էր իւր զինուորական պատրաստութիւնները լրացունելու։ սակայն անիկա ևս փութեալ նոր օրինադրութեամբ մի իւր ճակատամարտ զորաբանակին թիւը 800,000 հոգիի հասցնել։ Բայց յայտնաւոր իւր սահմանադրութեան ընդերքէն 53,000 հոգիի կը հասնի, և իւր ազգային պահպան զօրաց թիւը 200,000 հոգիի չափ է։ ուստի ընդ ամենայն Աստուծոյ տէրութեան զինուորական զօրութիւնը մէկ միլիոն 53,000 հոգիէ բաղկացեալ է այժմ։ Այսու ամենայնիւ ամեն մարդ գիտէ թէ Աստուծոյ կողմէ վարութիւնը խաղաղութիւն կուգէ և իւր ամենայն զօրութեամբը կաշխատի հաստատուն պահել զայն։ ուստի կրնամք հաւատալ թէ իւր պատերազմական պատրաստութիւնները՝ վերոյիշեալ առածին համեմատ, ուրիշ նպատակ չունին բայց միայն խաղաղութեան պահպանութիւնը։ Ասկայն միթէ կարելի է միեւնոյն վտանգութիւնը ունենալ Վաղդիոյ և Բրուսիոյ զինուորական պատրաստութեանց վերայ։ որոց առաջնոյն պահանջմունքը և երկրորդին փառասիրութիւնը պատճառ տուած են նոյն պատրաստութեանց։ Ի՞նչպէս պատճառները՝ ըստ երեւմանց, առանց պատերազմի պիտի չկրնան անհետ ըլլալ։ քանզի Բրուսիոն ետ պիտի չքաշուի իւր նպատակը ի դործ դնելէ՝ այսինքն գերմանական միութիւնը կատարեալ ընելէ։ և Վաղդիոն պիտի չզիջանի իւր հաւանութիւնը տալու այս միութեան։ Ստոյգ է թէ Մեծին Բրիտանիոյ կառավարութիւնը միտք ունի մեծ տէրութեանց հետ բանակից ըլլալով Զանալ անհետ ընելու այն դժուարութիւն։

ԻՐԱՆԱՅԻՆ ԿՈՇՈՒՄԻՆ ԺԱՆՈՒՅՈՒՄԸ

Իրաւախոն կոչուած գրքակին ծանուցումը քեպտտէն հրատարակելիս Սալթանայէն եղբորն մէջ, սակայն անոր վրայօր հարկաւոր եղած ծանօթութիւնները չկրցանք տալու։ ի տեղեկութիւն բարեպաշտ հասարակութեան։ Այս աշխատասիրութիւնը՝ որուն հեղինակը, ինչպէս արդէն ծանուցած ենք՝ Պրոսպեր Պ. Յոհաննէս Տերոյէն բազմամուտ պատուէրէն է, Հիւսնիական տարբերութիւն կարողիկէ եւ Էջմիածնական դաստիարակաց մակագրեալ գրքոյն վերայ խոհական եւ իմաստուն բնութիւններ կը գտնուին, որիւմաւոր փաստերով ու անհերքելի վկայութիւններով այս գրքոյն մէջ յառաջ բերուած կարծեցալ միմնական տարբերութիւնները կը շարեն։ Իրաւախոն պատուական գրկուելիս առաջին հատորը 7 գլուխ կը պարունակէ։ որոնք են 1. Յունաց Հայոց դիմ ունեցած հակառակութեան ծագումը։ 2. Հայոց եւ Յունաց մէջ ծիսական վեճ։ 3. Յունաց գրգռութիւններուն յատկանշութիւնը մեջ ըրած ազդեցութիւնը։ 4. Ունեւորներուն ծագումը եւ գործերիւն։ 5. Ներսէս Պապին եւ Սիմեոն Պէյ եպիսկոպոսները։ Հայոց վրայ ձգուած մոլորութեանց ցանկը։ 6. Եկեղեցւոյ հասարակութիւնը տեղաց կրօնականութիւն։ 7. Կրօնական ազգային ծեսեր։

Իրաւախոն գրքակին վրայօր մեր տուած այս համառոտ տեղեկութիւնները ըստ արժանւոյն կը լրացնեն անոր Յաւազարանը։ զոր մեր ընթերցողաց առջեւ կը դնենք այստեղ եւ տարակոյս չունիմք քի հասարակութիւնը ուղղութեամբ պիտի կարգայ զայն եւ պիտի փափաքի բոլոր գրքակը աչքէ անցնել։

Ներքէն որոնք կրնան պատերազմի պատճառ ըլլալ ի մէջ Վաղդիոյ և Բրուսիոյ, սակայն յայտնի չէ թէ ի՞նչ հիմանց վերայ պիտի հաստատէ իւր բանախօսութիւնը և իւր Զանքը, որպէսզի յաջողութեամբ պրակտիկէ։ Վաղդիոյ զինուոր ընդ իրենքը ամենին վտանգութիւն չունին այս բարեկամական միջամտութեան յաջող ելքին վերայ։ վասնզի Անգլիոյ արտաքին գործոց պաշտօնայ լորտ Սթանլէյ իւր ընտրողաց առջեւ ըրած ատենախօսութեան մը մէջ յայտնադէպ ըսաւ որ՝ եթէ 1-2 տարի ևս խաղաղութիւնը տնօրէն մնայ, ինչպէս որ կը յուսայ, Վաղդիոյ կառավարութիւնը վերջապէս պիտի համոզուի, թէ Բրուսիոյ առաջնորդութեան ներքեւ Գերմանիոյ միութիւնը անհրաժեշտ է։ այսինքն այս միութիւնը ի դործ պիտի դրուի և անկարելի է արդիւնէլ զայն։ Անգլիոյ կառավարութեան այս յայտարարութեան հետ կը տեսնուի, թէ Լոնտոնի դահլիճը իւր հաւանութիւնը կուտայ Գերմանիոյ կատարեալ միաւորութեանը Բրուսիոյ թագաւորին նախագահութեամբը։ հետեւեալը եթէ այս խնդրոյն պատճառաւ պատերազմ մի ծագելու ըլլայ Վաղդիոյ ու Բրուսիոյ մէջ, Անգլիոն ոչ միայն Վաղդիոյ կառավարութեան իր և երկրորդ նպատակաւոր պիտի չըլլայ, այլև բարոյապէս Բրուսիոյ կուսակից պիտի ըլլայ։ որուն հետ է նաև Բրուսիոն։

Վաղաքական իրաց այս կացութեանը մէջ, յորում Վաղդիոյ կառավարութիւնը Աստուծոյն ի դատ ուրիշ կողմէ դաշնակցութիւն մի չկրնար յուսալ, շատ կարելի է որ իւր պահանջմունքը չափաւորելու յօժարամտութիւն ցոյցնէ։ և յայնժամ մեծ տէրութեանց բարեկամական միջամտութիւնը՝ Անգլիոյ կառավարութեան խաղաղապէս Զանքը հետ միաւորութեամբ կրնայ արդիւնաւոր ըլլալ Լեւոնայի խաղաղութիւնը անփաստ պահելու համար։

Լորդերը ոմանք հրատարակեցին թէ զազտնի դաշնակցութիւն մի եղած է ի մէջ Բրուսիոյ, Բրուսիոյ և Միւսիոյ մէջ զորքան մը հոգի որ մը Ազգութեան ճշմարտութիւնը իր երեսին ծանր խօսքերով նախատելէն ետքը երբ հերձուածօղ ալ ըսին, երանելի որ ուրիշ խօսքերուն ամենուն ալ այս կրակը, երբ այս վերջին բառը ըսէ՝ ըսաւ։ և ոչ և՛ հերձուածօղ։ Հարցուցին թէ ինչո՞ւ ուրիշ խօսքերուն յանձնառու եղաւ և ասիկա մեծեց։ ըսաւ։ երբ ևս իմ վրաս նայիմ եւ քննենմ՝ հոգիս օգուտ կը բոլէ բայց հերձուածօղութիւնը Աստուծոյ դատուիլէ, և ևս Աստուծոյ դատուիլ չեմ ուզիր (Հատ. Բ. Եր. 109. տպ. Վէնէտ.)։

Ստոր Վրկոյ Երանելի երանելի վարդապետին ալ ազօրից գիրքը կարգաւոր կը գտնուի որ ամեն մեղք և յանցանք և պակասութիւն թէ և չունի իր վրան կառնու։ բայց հայհոյութեան մեղքը՝ որ է հերձուածօղութիւնը՝ բացէ ի բաց կը հերքէ։ Տեղ մը կըսէ, «ոչ որ մեղաւոր իր իր և զիս. ոչ որ անօրէն. ոչ որ ամբարիշտ. ոչ որ անիրաւ. . . և միայն եմ ևս ոչ որ» և ամենայնիւ, «և յիս ամենեցուն» (Երեմ. 2)։ Բայց ուրիշ տեղ մը կըսէ՝ որ առանց բացառութեան ամեն մեղք վրան չընդունիր։ մէջինքն մէկ հատը կը զատէ և իր վրայէն կը շարեն։ «Թէ և դոյնին յիս՝ կըսէ, անօրէնութիւնը բազմութիւնը, այլ ոչ հայհոյութիւնը» (Կ. 5)։

Ընդհանուր ազգիս համար նոյնը կըսենք, թէ պոպուլիզմը զգացմունք մը իրեն բնականի պէս բան մ'է։ Թէ որ գէշ սովորութիւն մ'ունի նէ՛նայնը խոստովանելու համար ուրիշներէն ամբաստանուելու ալ չարասէր։ ինքնին կը զրուցէ։ մեր ազգը այսպէս է կամ այնպէս է կըսէ։ բայց երբ հաւատարմի վրայ բան մը ըսելու ըլլայ նէ կը զրուցանայ, և նոյնը ըսողը իրեն թշնամի կըսուի։

սիոյ և Միւսիոյ վարդապետներուն մէջ, որուն նշանակաւոր պիտի ըլլայ, կըսեն, Պրուսիոյ տանի և Սթանլէյի մէջ ապստամբութիւն յարուցանել ի փաստ օսմանն ան կայսերութեան։ Եւ Եւրոպայէն զորացեցին թէ զօրապետ Կարլպալտին 200ի չափ իտալացի կամաւոր զինուորներով Պրուսիոյ հասեր է յանձնաօթիս։ Այս լուրը քիչ մը չափազանցութեամբ տարածուած կերելի մեղ, զորս փարիզի և Վէնայի օրագիրները յօժարամտութեամբ կը հրատարակեն, որովհետեւ զանազան պատճառաց համար մեծ հակառակութիւն ունին յիշեալ երեք տէրութեանց դէմ։ Իսկ Բրուսիոյ կէս պաշտօնական օրագիրները բոլորովին կը ստեն վերոյիշեալ դաշնակցութեան լուրը, յառաջ բերելով թէ Բրուսիոն մեծ տէրութեանց երաշխաւորութեամբը հաստատուել և օգոստ. Սթանլէյի վերջապետութեան ներքեւ ըլլալով՝ չկրնար միակ դաշնակցութիւններ ընելու։ Օլիարդ և ինչ Բարձրագոյն Գործը՝ ինչպէս ուրիշ անգամալ զրուցած ենք, հարկաւոր եղած զգուշութիւնները՝ ի դործ դրած է, որպէսզի վախճուած ամեն դէպքերուն առաջը առնուի, եթէ պատահելու ըլլան։

Մեծին Բրիտանիոյ մէջ ազգային երեսփոխանայ ընտրութիւնները՝ ընտրական նոր օրինաց համեմատ յառաջ երթալու վերայ են։ Ազատասիրական կուսակցութիւնը՝ որոց գլուխը միտար Կլէտտիլըն է, արդէն յաղթական հանգիստացած է։ վասնզի ընտրուած երեսփոխաններէն 364 հոգին ազատասէր կուսակցութեանը կը ընտրուի, և 247 հոգին քոնսերվատիւր կուսակցութեանը պահպանողական կուսակցութեանը վերաբերի։ որուն համալիր և պաշտպան է այժման դահլիճը։ ուստի ազգային խորհրդանոցը բացուելուն, տարակոյս չկայ թէ միտար Տիլդայէլին նախագահութեամբ կազմուած այժման պաշտօնէից խորհուրդը իւր հրաժարականը պիտի տայ և հաւանականաբար միտար Կլէտտիլըն վեհա. Բազուհիէն պիտի հրաւիրուի պաշտօնէից նոր խորհուրդ մի կազմուի։

Ասոր համար է որ երբ Կլէտտի Կալանտ լատին կրօնաւորը քանի մի անհաւան Հայ վարդապետներու զրբէրուն մէջ մտորական բանիւր գտնելով անոնց դէմ իր միաբանութիւն եկեղեցւոյն Հայոց ընդ մեծի եկեղեցւոյն Հոռովմայ գիրքը տպեց նէ՛ թէ և Հայոց եկեղեցին չէր անոր ամբաստանածը, մասնաւոր մարդիկ էին, ուրիշ թշնամի սեպուղիւ (1)։ նոյնպէս սեպուղիւն նման պատճառի համար Յակոբ Վիլլիս, Յովնա Պատրիկ և ուրիշները։ Հայք ամեն ատեն Զանալին գրով և բանիւ Հայոց եկեղեցին ամեն մարդու ինչեւ աղատ ցուցնելու։ և ամեն ատեն ալ յաջողեցաւ։ Կալանտին ետքը լատին մասնաւորները Հայոց եկեղեցւոյ դատաւարութիւնը ուղղափառ գտան։ միայն սակաւութիւն մը այն սեպուղին որ Հոռովմայ աթոռէն անկախ հրատարակած է զինքը։

Ասոնք այսպէս ըլլալէն ետքը, ո՞վ կը յուսար և որո՞ւ միտք կուգար որ նոյն իսկ Հայոց ազգէն՝ Հայաստանայն եկեղեցւոյ դատաւարութեանը հմուտ, Հայոց ազգին իր հայրենաւանդ հաւատոյն և կրօնական արարողութեանցը նախանձախնդիր ըլլալուն տեղեկ, և աստուածաբանական և եկեղեցական գիտութեանց վարժ մէկ անձ մը ելլէ յանդիման աշխարհի դՀայոց եկեղեցին իրեն հերձուած ամբաստանէ։ Վասնզի ինքն իրօնիւք հաւանական, և Հոռովմայ եկեղեցւոյ դատաւարութիւնը ըստ

(1) Կալանտը՝ որ Հայերը երոպացւոց առաջն աղտուտելու եւ գոնե հերձուածութեան հակամարտ ցուցնելու, ընթացք մը բռնած է, չենք ուզեր եւ չենք կրնար արդարացնել։ Դիքը երկիւղու. հայերենը ուրիշ կը խօսի լատիններէն ուրիշ. գոր գործոյ կարգով պիտի տեսնենք։

ճանկէ, որ յայտնաբերուի վերայ ճակատողը նշանաւ հետեւը . զի Աստուծոյ նշանն է և յայնքոյն զէն, որ շնորհ հայտն մեզ զի արարեցաւ ք :

Յովն. Ասկեբերանի 'ի մեկն . Եսայեայ : «Թէ հարցանէ որ ընդիս և ասէ զի՞նչ մեծ արար Քրիստոս . և թողից զարարածոյ լինելութիւնն և զյարութիւն մեռելոյ և զայն արանջնիւն զոր կատարեաց զարմամաւ գործն Յիսուս , և զմեծ քան զամենայն ասացից . ապա տակեցաւ վասն իմ և թուք յերեսն ընկալաւ և խաչեցաւ . և այս Աստուծոյ գործն է և ոչ մարդոյ » :

Գաւթի Հայոց փիլիսոփայի : «Արդ որ եզ զանձն ապաքնն սովաւ եզ և 'ի ամին եզ . և որ 'ի ամին եզ' նոյն տակաւին 'ի ամին է . և 'ի ամանէ ոչ երբէր միկնեացի հեռացեալ . ապա ընթին Աստուծոյ զօրութիւնն է սա » :

ՍԿՍՈՒՄՔ ԲԱՆԻՑ

Պատմութեան Փիլոնի Տարակցոյ :

Յամի վեց հազար երրորդի երկերիւր երրորդի չորրորդի կենցաղումն անցաւորի որպէս ունի ժամանակագրութիւն սուրբ Սոփի աւագ եկեղեցի տիեզերական մայրաքաղաքին Աստուծոյն ազգայն : Յեւթն հարիւրերորդի չորրորդի Քրիստոսի դարձանէն , և 'ի հարիւր քառասուն և 'ի չորս թուականին 'ի յիններորդուն Ընդիքրիստին յառաջնում ամի թագաւորութեանն Երրորդ Ղեւնի Ինքնակալի ազգոստոսի :

Թարգմանեաց Փիլոն Տրամիպի առաջին ձեռնարկութեամբ զգրեան զայս մտանաւոր ծայրաբաղ 'ի Սօփիա տայ եկեղեցական պատմութեանն : Թողեալ զինքնախաւ սովութեան և զթողթիս սղոյց , և զճառս յազազս նուաղութեան քարտի և մագաղաթի եղելոյ յաւատարմութեան :

Եւ Սփրեոսի Պատմիչի յայտնեայն տառնեան զիրան եղեալ զեկեղեցական պատմութեանն , զազարեաց 'ի ժամանակս Աստուծոյն թագաւորի յորն և որ առ Պետիկեոսիանոսի եղեալ հարածուն 'ի վերայ քրիստոսի ինչից զազարեաց : Ղրեւել նորա և 'ի վարան Աստուծոյն մանաւոր ըստ թուոյ յիշատակ տանէ զովութեանց թագաւորին և ժողովական բարձր ասացութեան բանին . մանաւանդ որպէս զովութեան հոգ տարեալ քան թէ ստուգարար ըմբռնել զեկեղեցին : Իսկ մեր նախադրեալ չարագրել զսա 'ի նմանէն մինչև առ 'ի յեկեղեցացն և զեղոյ պատճառն :

Միկըն յորոց նոյն եթող արասցուք ոչինչ պատմութեան զժամանակոյ հոգ տարեալք . այլ թէ զիարդ զըտեալ զըտլ 'ի պատմեցան , և կամ թէ որպէս լուսար պատմեցուք . և վանդի զստալիկայն հասանէ մեզ յիշել եթէ որով պատճառով 'ի քրիստոսի թիւն եկն իւրազաւորն փորք ինչ վասն այսոցիկ որպէս է վարկանիլ յիշեսցուք աստ ուստ ուստեր զեկեղեցին արարեալ :

Զի յայնժամ Ղրեւելեանոսն և Մարտիրոսն որ կոչի Եւկուդիսն 'ի միարանութենէ 'ի բայ ընկեցեալք զթագաւորութիւնն զերեսնայն փոխին զվարս , Մարտիրոսն որ կոչի Պաղեմիոսն նոյնոց թագաւորակց իջեալ յիտալիա կայոց երկուս կայսերս , զՄարտիրոսնոս 'ի կողման արեւելոյ , իսկ զՍեբաստիոս յիտալիայ :

Իսկ 'ի Բրիտիա Աստուծոյն կոչեցաւ թագաւոր 'ի տեղով Աստուծոյն հար իւրոյ վախճանեց յառաջին ամին երկերիւրերորդի եւթանասերորդի Ողիմպիապալսն , 'ի տասնհինգին յուրի ամոյ : Բայց 'ի Հռովմի զմարականայն պղծտորիանտայ Մարտիրոսն որդի Մարտիրոսն , որդի Եւկուդեա եղև բռնակալու մտնաւոր քան թագաւոր :

Ի յայտնեալ Եւկուդիոս զարձեալ 'ի 'ի ցանկութիւն թագաւորութեան , ամբարձեալ ձեռնարկեաց մերկացանել զորդին իւր զՄարտիրոսն . բայց զայս առնել արդեալ 'ի զարկանայն յայտ 'ի Տարսն Կիլիկիոյ :

Ծանօթութիւն ցանկի գրքոյն Ղրեւելի Նիսացոյ , յազազս կազմութեան մարմնոյ :

Վասն բնութեան մարդոյ	1
Վասն անձին ոյս է հոգւոյ մարդոյ	2
Վասն միաւորութեան հոգւոյ և մարմնոյ	3
Յազազս տարեբայ և յազազս տարեբայ	4, 5
Վասն տեսողականին և վասն երեսայն	6, 7
Վասն շօշափելեայ և վասն ճաշակելեայ	8, 9
Վասն ընկեայ և վասն հոտութեայ	10, 11
Վասն իմացողականին և վասն յիշողականին	12, 13
Վասն ներտրամադրեցեայ և յառաջ բերեցեայ	14
Վասն անբանի միտան անձին	15
Վասն ցանկութեան և վասն հեշտութեան	16, 17
Վասն տրամութեան և վասն սրտմտութեան	18, 19
Վասն երկիւղի	20
Վասն անբանին և անհասկացողին	21

Վասն կերակրակրականին և վասն շնչականին	22, 23
Վասն ծննդականին կամ սերմնականին	24
Վասն տարրորդման զօրութեանց կենդանոյն	25
Յազազս ըստ արձանական կամ ըստ յօժարութեան	26
Յազազս շնչոյ և յազազս կամակորի և յազազս	27, 28
Յազազս կամակորին և յազազս	29
Յազազս անդիտութեամբ ակամայի	30
Յազազս կամակորի յազազս նախայօժարութեան	31, 32
Յազազս որոց խորհիւրն	33
Յազազս ճակատագրի և յազազս աստեղոյ	34, 35
Յազազս յօժարութեան գործոյ 'ի մեզ զով	36
Յազազս զիարդ ասէ Պղատոն զճակատագրէ	37
Յազազս որոց 'ի մեզ առնելն	38
Յազազս թէ են ինչ որ 'ի մեզնէ առնելն	39
Յազազս թէ վասն է՞ր եղաք անձնիշխանք	40
Յազազս Նախախնամութեան	41
Յազազս թէ ոյց է Նախախնամութեան	42

Յազազս աշխարհի բնականութեան	1
Յազազս նախեղեայ քան զմարդոյն	2
Յազազս թէ ընդէ՞ր յետ արարածոց զմարդն	3
Յազազս թէ պատմականադոյն է քան զամենայն արարած մարդն	4
Վասն թէ մարդն նման է Սօփիոյն արարչութեան	5
Վասն հարցման և քննութեան մարդոյն	6
Վասն թէ ընդէ՞ր ուղղորդ է մարդոյն ձև	7
Վասն տեսութեան իմն բնականի	8
Յազազս քոյ և յորանման	9
Յազազս թէ ոչ 'ի մասին մարմնոյ են միտք	10
Վասն Սօփիոյ բանին թէ արասցուք զմարդն	11
Վասն անանական ակամայի 'ի մեզ ինկեայն	12
Յազազս թէ զի՞նչ կեանք 'ի զրախաի և զի՞նչ հրաժարեցեալ փայտն	13
Յազազս թէ յարութիւնն ոչ այնչափ 'ի գրոց քարոզութենէ , որչափ յինքնէ իրաց 'ի հարկէ	14
Յազազս թէ որ զեկեղեցի զաշխարհիս գոյացութեանն խնամանայ	15
Վասն թերաբան ասութեան այնոցիկ որք ասեն յաւետակց զով Աստուծոյ գինիքն	16
Յազազս ոչ արտաբայ վայելչականին յարութիւնն	17
Յազազս տարեբայ և քախաւ մարմնոց	18
Յազազս պատճառին զոյութեան հոգւոյ և մարմնոյ	19
Տեսութիւն յազազս կազմութեան մարմնոյ	20
Յազազս լուծման բնութեան	21
Վասն միաւորութեան հոգւոյ և մարմնոյ	22
Վասն տարեբայ և վասն տեսողականին	23, 24
Վասն երեսայ և վասն շօշափելեայ	25, 26
Վասն հոտութեայ	27
Վասն իմացողականին և վասն յիշողականին	28, 29
Վասն ներտրամադրեցեայ բանին	30
Վասն ցանկականին և վասն հեշտութեան	31, 32
Վասն տրամութեան և վասն սրտմտութեան	33, 34
Վասն կերակրականին և վասն շնչական	35, 36
Վասն սերմնականին	37
Տարրորդման զօրութեանց . Շնչոյ և շունչ	38, 39
Վասն կամակորի և ակամայի	40
Վասն զիտութեան և անդիտութեան	41
Վասն ճակատագրին	42

Ծանօթութիւն տեղական եւ ընտանի :

1. Զեռաղիւր մատենան Ղրեւելի Նիսացոյ 'ի յայտնէ զով գործ չորրորդի դարու . գործ ընտիր և պատուական ըստ վեմ ռոյն , ըստ իմաստից և նրբութեան մեռացն . ըստորում ոչ պատահեալ մեր 'ի տպագրեալ օրինակին , չկարեմք ևս վերջաւորել զեկեղեցեանց , որչափ փափաքեմք լինելութեանն :

2. Յանկ մատենիս ծանուցեայ 'ի ընտրին է մի՞ առաջին . իսկ զերկրորդն յաւելեալ մեր 'ի կրկնակի բանին որ 'ի նմին :

3. Ղրեւելի Նիսացի հարազատ եղբայր Բարդի կէտարացոյ . աշխարհական բաճանայ եկեղեցոյն Նեոկէսարիոյ . վասն զովմանի իմաստութեան և առաքինութեանն ընտրի եպիսկոպոս այնր քաղաքի , աքսորի երբեմն 'ի Վարես յԱրիոստան կայսերէ , զկնի զարձին 'ի Կ . Պոլիս , գտանի և 'ի սուրբ Ժողովի անդ : Յօրինեալ սորա զողեւոյ և իմաստալի ճառս և զբնան բաղում . յորոց մին այժմ 'ի մեզ առաջիկայս ծանուցեալ : Թէ և 'ի հնութենէ ժամանակին ուրեք ուրեք ապականեալ և ցեցակեր՝ այլ ոչ իմաստիցն եղեալ վտանգ . որոյ 'ի տպագրութեան ցուցանէ անթերի զհեղինակութիւնն : Այնչայն հեղինակ վկայեալ 'ի գործոյն տոնիկ , յետ կրեց զբաղմաղի վիշտս 'ի պահպանութիւնն ձեռնարկութեան , կնքէ զիւնտ իւր յամի Տեառն 396 :

— Ղրեւելի Նիսացի Նիսացի սրբապետ արքեպիսկոպոս և կաթողիկոսական արժանաւոր փոխանորդ իւր բնակութիւնն Բէրայի սուրբ Երրորդութիւն եկեղեցոյն նորաշէն առաջնորդարանը հաստատելով , արդէն սկսաւ իւր հոգեւոր բարձր պաշտօնը 'ի գործ դնել 'ի մեծ գոհունակութիւն բարեպաշտ հասարակութեան :

Հայտնի է թէ Ն . Սրբապետութիւնը վեհափայլ օրբաղնասուրբ կաթողիկոսէն նամակներ բերած ու յանձնած էր բարձրա . Սեծ Լպարդոսին և արտաքին գործոց պաշտօնէին : Կըլսեմք այժմ , թէ Բ . Ղրեւելի այս նամակայ պատասխանները յուղարկուեց են կաթողիկոսական փոխանորդին , որպէսզի հասցընէ զանոնք 'ի սուրբ Լեւոնի մեծ վեհափայլ Քահանայապետն ամենայն Հայոց :

— Կ . Պօլսոյ Հայոց պատրիարքարանէն հետեւեալ բերելալ լուրը հաղորդուեցաւ աղբային լրագրաց :

«Ընդ զից վսեմա . դեսպանին կողմէ 'ի պաշտօնէ թարգմանն այս շաբաթ օր պատրիարքարան զաւով յայտնեց , թէ Սահակ եպիսկոպոս իւր ընկերներով Կոնստանդնուպոլս . ռակից Սասունայի հիւպատոս Պ . Սիւնիզիսէրիին լուր կընդիկէ թէ վերադառնալ կուգէ և թէ ստակ չունի : Սասունայի հիւպատոսն ալ Կահիւրէի հիւպատոս Պ . Սթանթօնին կըրէ այս լուրը և նա ալ Լոնտա լուր Սթանթին և մայրաքաղաքի դեսպանին կըհաղորդէ : Ըսոր վրայ լուրս Սթանթին կըհաղորդէ հոն , որ Հայ նուիրակաց անկորուստ վերադարձին համար ստակ և ուրիշ ինչ որ պէտք է՝ անյապաղ տրուի :

«Սրբազան Պատրիարքը շնորհակալութիւն յայտնեց լուրս Սթանթին այս մարդասիրական զգացման : Ի Կ . Պօլսո , 'ի պատրիարքարանն Հայոց :

11 Կոյեմբեր 1868 :

— Սահակ պատուական լրագրոյն Կոյեմբերի 11 օր թուրքերէն մէջ հետեւեալ կըկարգամք .

«Ընկեալ շաբթու դերա . Հասունեանի փոխանորդ Լեւոնեան զերապաշտը յապիւղ դերապա , Երեսէ եպիսկոպոսին այցելութեան դացած և քանի մը ժամ առանձին հետը տեսնուած ըլլալով , տեսակցութիւն մը՝ որուն պատճառն ու նպատակը յայտնի չէ , նմանապէս դերա . Երեսէ եպիսկոպոսին Կաղիլոյ դեսպանատունն երթալով՝ որուն ալ պատճառը յայտնի չէ , հասարակութեան մէջ այլեւայլ կանխածանայ առիթ ըլլալով , կըյուսանք որ դերա . Երեսէ սրբազանն այս այցելութեանց պատճառներուն վրայ տեղեկութիւն մը հրատարակել կուտայ 'ի միամտութիւն հասարակութեան » :

ՂԵՈՐԻՆԸ ԵՒՆԵՍԸՑԻ

Թուրք Սրբապոս քաղաքի Հայոց եւ քարոզութիւնը սրբոյն Թաղէի առաքելոյ :

ՊԵՏԱՌԻՈՒԻՆ ՀԱՄԱՌՈՑ ԱՂՈՒՍՆԻՑ ԵՐԿՐԻ

Յօրինեալ 'ի Տ . Եսայի Աղուանից կաթողիկոսէ Հասան Գալուխանց :

Այս երկու փոքրիկ պատմութիւնները մաքուր տղայագրութեամբ 'ի լոյս ընծայուած են յերեսադիմ 'ի տպարանի առաքելական արձանոյն Ս . Յակոբեանց :

Յիշեալ արժանապատիւ Ուստին աշխատասիրութեամբը յօրինուած և մաքուր ու զեղեցիկ տպագրութեամբ արդէն հրատարակուած է նաև

ՕՐԸՅՈՅՑ 1869 ԸՄԻՆ

Որուն մէջ տարւոյն եղանակներուն վերայ և ուրիշ դանաղան զեղեցիկ ուսանաւորներ կը տեսնուին , շարադրեալ յաշակերտաց Դաւանդաւորաց դպրոցին սրբոյ Ըթոդոյն . նմանապէս Ս . քաղաքին մէջ կատարուած եկեղեցական հանգիսից օրերը , Օսմանեան կայսերութեան ու Լեւոնիոյ տէրութեանց քաղաքական աստիճանութեանց օրերը նշանակուած են , այլև մինչև յայտօր սրբոյ Հակոբեանց վանքը տպագրեալ մատենից ցանկը գրուած է :

Ըստ զեղեցիկ ու պիտանի օրացոյցը կըվաճառի 'ի զին վաթսուէ փարայի հատը . և շատ առնողներուն զեղծ մի ևս կ'ըլլայ հարիւրին 10էն մինչև 15 :

Երեսադիմի սրբոց Յակոբեանց տպարանէն 'ի լոյս ընծայուած 1869 բուսականին Օրացոյցը , նոյնպէս տեղ Երեսիայի բէ ընդարձակ եւ բէ փոքր օրացոյցները չափաւոր գնով կըծախուին Իզմիր Պ . Հայրապետ Դանիլիքիեանի գրատունը :

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՁԳԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յարգոյ պարոն Կարապետ Ղուկասեան կը ծանուցանէ Պիրմաստանի Ռանգուն քաղաքէն որ ի Հրնդ-կատան, քէ դժբաղդ պարոն Մանուկն Պողոսեան Ակնցի՝ բնակիչ խորքերդի, Ռանգուն Երբայով եւ այլ տեղ ժամանակ մի մնայէ ետեւ, վախճանէր եւ կտակաւատար բոլորով զինքը՝ այսինքն գայարոն Կարապետ Ղուկասեան :

Հանգուցեային ինքը՝ իւր քաղման ծախքը վճարուելէ ետեւ, 336 ռուբլի կը հաւանէ. որոնք 3360 դուրուշի չափ կը կենն : Ուստի յարգոյ կտակաւատարը իմաց կուտայ հրապարակաւ քէ, վախճանելոյն աւանդին՝ եւ երբ կը հաւանէ չէ, անոր որդիքը օրինաւոր ստացակաւ մտնի մի յոռաբարկելով առ ինքն ի Ռանգուն, կամ ի Կարապետ առ Հայ վաճառական ոմն, պիտի բնութեան գլխէյ 336 ռուբլիքը ամբողջապէս :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ . 20 ՆՈՅՆԵՐԵՐ

Բարձրագոյն Դոկտ փաշային առողջութեանը վրայոք թէպէտեւ առջի հասած լուրերը այնչափ օգտակար չէին, սակայն հեռագրական վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ Կորին Բարձրութիւնը Հոմ Երթալով, այն քաղաքին օդէն մեծապէս զոհ է եղեր եւ իւր առողջութիւնը բաւականապէս զօրանալէ ետեւ ինչա գացեր է անկէջ . ուր ձմեռը պիտի անցնէ :

Հրապարակական շինուածոց պաշտօնեայ վսեմա, Հայկազուն Տաւրթ փաշան՝ որ ժամանակէ մը ի վեր Եւրոպայ կը գտնուէր, անցեալ շաբթու թուստու շողեւնուով վերադարձաւ ի մայրաքաղաքս եւ օկսաւ ի գործ գրել իւր բարձր պաշտօնը :

Երկրպագոյն Գոթաբային հօրեղայր վսեմափայլ Հալիմփաշան անարժան եւ ասորինաւոր նամակ մի գրած ըլլալով ի Գոթաբայական Բարձրութեանը, բարձր . խնդիրը հրաման ըրաւ անոր որ շուտով Երկրպագոյն հեռանայ : Եւ այս պատճառաւ Հալիմփաշան իւր հայրենիքէն մեկնելով՝ անցեալ շաբթու զաղիկական շողեւնուով հասաւ ի Կ. Պօլիս :

Երկրպագոյն Բարձրագոյն ատեանին մէջ աւելցան զորաններէ մի հաստատուեցաւ, որուն պարտօնը պիտի ըլլայ ազերապիւրբը ընդունել եւ զանոնք աչքէ անցնելէ ետեւ անյապաղ ատեանին ներկայացնել : Այս գրասենեկին տեսչութիւնը վսեմ, Վահան Էֆենտին յանձնուեցաւ, որ ինչպէս յայտնի է, յիշեալ բարձրագոյն ատեանին բանիւրուն անդամներէն մէկն է :

Վսեմափայլ Ինչագիւթ զօրապետը՝ որ Ռուսոյ գետապետ է մայրաքաղաքին մէջ, ամսոյս 13ին իւր այցելութեամբը պատուեց զգերա . Հասան Ջալալեանց սրբազան արքեպիսկոպոսը, որ կաթողիկոսական փոխանորդութեամբ Կ. Պօլիս կը գտնուէր :

Սարգիսեան մեծաշուք Զօհանէս Էֆենտին, որ Պետութեան խորհրդոյն առաջին կարգի մուալլին էր, նոյն խորհրդոյն անդամ անուանեցաւ . եւ այս առթիւ երկրորդ կարգի առաջին աստիճան (ընթացիկ է վիճել սընթի սանի) ընկալաւ :

Երբունի վառօդապետ վսեմաշուք Տաւեան Զօհանէս Պէյը եւ իւր որդին մեծաշուք Էֆենտին Էֆենտին՝ որ քանի մը ամիսէ ի վեր Եւրոպայ դացած էին իրենց առողջութիւնը դարմանելու համար, անցեալ շաբթու վերադարձան յաջողութեամբ :

Կ. Պօլսոյ Հայ ազնուականներէն մեծա . Գեորգ աղա Է. Մարգարեան, որ ժամանակէ մը ի վեր ցաւալի հիւանդութեամբ մի կը տառապէր, անցեալ ամսոյ 31ին առ Լստուած փոխեցաւ ի հասակն 48 ամաց, անմիջեւ սղոյ մէջ թողնելով իւր աչիւն ընտանիքը եւ իւր բազմաթիւ ազգականները :

Այս բարեպաշտ պատուական անձը, որ Տաւեան պաշտառափայլ գերապատանին վեհապետէր, ուսումնասէր եւ բարեսնունդ դասակներ կը թողնէր, որոնք իրենց աչիւն վարուէր եւ պարկեշտ կը թողնէր իրենց հօրը յիշատակը անջնջելի պիտի պահեն :

Մայրաքաղաքին Հայ կաթողիկէ երեւելեաց գասը՝ ինչպէս նաեւ բոլոր ազգը մեծ կորուստ մի ըրաւ անցեալ շաբթու : Վսեմաշուք Թեմուրեան Զօհանէս Էֆենտին՝ զինի ութօրեայ հիւանդութեան մի, իւր մահկանացուն ընթացքը կնքեց ի հասակն 70 ամաց : Հանգուցեալը առաջին կարգի պաշտօնատար եւ Դուրայի տեղակէն անդամ էր : Իւր կենցաղագէտ հմտութիւններովը եւ իւր հարստութեամբը զոր ի

բարին կը գործածէր մեծ յարգ եւ համարումստացած էր թէ բարեխնամ տէրութեան եւ թէ ազգին առջեւ :

Բարձրագոյն Սեփ - Եւրոպայոց՝ ընկերութիւն քանի մը նախարարաց՝ ամսոյս 13ին կալաթա Սեփայի կայսերական վարժարանը այցելութեան գնաց, որուն բարեկարգութեան մեծապէս զոհ ըլլալով, իմաց տուաւ մօտէ առ Սալի վերապետին, եւ մօտիւ Լըվիթալ երկրորդ վերապետին, նմանապէս մօտիւ Խնու հողաբարձուն եւ մօտիւ Բըթի երկրորդ հողաբարձուն թէ օգոստոսափառ Սոլթանը կը հաճի մարդասիրաբար Սեփայի կարգին շքանշանը շնորհել անոնց իւրաքանչիւրին :

Երբունի Էֆենտին Էֆենտին լուրերը կը պտղորդեն մայրաքաղաքին մէջ ի մասին յարաբերութեանց Բ. Դրան ընդ հեղինակական կառավարութեան . որուն Կերիտի նկատմամբ բռնած՝ նոր ընթացքը պիտի պարտաւորէ զկառավարութիւնն ինքնաբերայի որ իրատ միջոցներ ի գործ դնէ Հեղատայի դէմ : Բանդի կը հաստատեն թէ Լեթիքի մէջ յայտնի կերպիւ կամաւոր զինուորներ կը ժողովուն եւ բանտերուն մէջ գտնուած չարապործներուն ազատութիւն տրուէր եւ անոնք ամենքը Կիրիտ պիտի յուղարկուին հանգերձ թնդանութեամբ եւ ուրիշ զէնքերով :

ՊԱՆԱՊԱՆ ԵՆԻՔԻՆԻ

Զմիռնիա, 23 Նոյեմբեր :

Օգոստոսիս Սոլթան Ալի-Խան-Ալի-Կայսեր Գնդեան տարեդարձը ամսոյս 17ին կիրակի օրը սովորական փառաւոր հանդիսիւ կատարուեցաւ :

Այնչա կերպարային օրը Խալիլ Գաղիպ ընդհանուր հիւպատոս վեան . մօտիւ Վիշիթի լոյսը կոտորէ՝ նա հանդիս ընդհանուր կառավարիչ վսեմ . Խանայի վսեմային ներկայացուց զվեփէօ Տիւսօ Ֆրէր, որ հրապարակական շինուածոց ձեռնարկու են, եւ որոց յանձնուած է Իւլիթի ծովեղբայր շինութիւնը :

Յոյանի է թէ օսմանեան կառավարութիւնը կրաշխաւորած է Սոլթանի երկրպագոյն ընկերութեանը որ ինքի հարկերին վեցէն պակաս ըլլայ իւր տարեկան շահը, նոյն պակասը լեյքնէ : Յիշուալ երկրպագոյն ընկերութիւնը այս հաշիւէն 180,000 օսմանեան լիւս կը պահանջէ, կըսեն . իսկ Բարձրագոյն Գաղիպը՝ առայժմ 67,000 լիւս առ հաշիւ վճարել է :

Երբունի քաղաքապետական խորհրդոյն ծանր ու շարժումներ կը զգուցանեն Բանթայի թաղը եղած ճահիճներուն (կիւլ) եւ վորքիկ լիճերուն վերայ . որոյմէ մէկը՝ յիշուալ թաղը գտնուած զօրանխտին կից է եւ կրնայ մեծապէս վնասակար ըլլալ զինուորաց եւ թաղին ուրիշ բնակչաց առողջութեանը : Քաղաքապետական խորհուրդը կրնայ ըստ օրինոյ, պարտաւորել նոյն տեղուանց տները, որպէսզի քիչ մը հող լեյքնելով անհետ ընեն նոյն անդամ ու ապականեալ ջրերը . որոնք զանազան հիւանդութիւններ պատճառելէ ի դատ շատ անգամ հասարակաց երկեւեկութիւնը կարգիլնէ :

Բաւական անձրեւ գալէ ետեւ, հիւսիսային չոր օդը հաստատուեցաւ երեւալով օրէ ի վեր եւ տրեւալով պայծառ օրերը յաջորդեցին տխուր ու անպատեհ օրերուն : Յուրոք չափաւոր է եւ Ռեփուրի ջրմուշակը 3-6 աստիճան կը շնչանայ ստուերի ներքեւ :

Պարիկի Բրէս օրագիրը՝ Հալիլ ծովային ընդհանուր Սրուեստաշանգիսին մէջ զանազան վարձատրութիւններ ընդունողաց ցանկը կը հրատարակէ . ուր կը տեսնուի որ ոսկի միտալ անօղիներուն թիւը 223 հոգի կը հասնի . իսկ պատուոյ վրայական՝ այսինքն տըլով ամօլօր, որ միւս ամին վարձատրութիւններէն մեծագոյն է, անօղիները միայն 94 հոգի են . որոց մէջ կը գտնուին ազգային երեսփոխաններ, Սէնատօրներ, Սէնատէրի Ինքերիալ ընկերութիւնը, Սիամի թաղաւորը, Լ. Հալէթ գրաւաճառը (որ միլիոնի տէր է) եւ ուրիշ շատ երեւելի ու մեծուպախա անձինք :

Կըսենք թէ հոյերէն ի յունարէն բառարան մի հրատարակուել է ի Կ. Պօլիս աշխատասիրութեամբ յարգոյ պարոն Տիմիթրաքի Չուրպեանին, բայց այս բառարանը տալիսին ձեռքերն ինքն անցած չըլլալով, անոր վրայոք մանրամասն տեղեկութիւններ չեմք կրնար տալ Խալիլ մեր ընկերացուցը . որոնք ըստ մեծ մասին յուսումնաւ ըլլալով, կրնան պէտք ունենալ այս գիրքին :

Սոլթանի նահանգին մուալլին վսեմ . Ղրիզօրպի Պէյ Սոլթանը, որ իւր ապիւր բնաւորութեամբ սիրելի եղած է ամենուն, այս առաւելու անտրիական շողեւնուով վերադարձաւ ի Կ. Պօլսոյ :

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐ

Կ. Պօլիսէն երկ կ'ուղարկուած հեռագիր մի կը ծանուցանէ, թէ ժամէ ի ժամ կայսերական իրատէ մի կ'սպասուի, որ պիտի զաղրեցնէ Բ. Գրան յարաբերութիւնները հիւանդական կառավարութեանը հետ :

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ

Բոյէլ Ինսուրենս Բոմբէնի (Royal Insurance Company) կոչուած՝ հրդեհի ապահովութեան ընկերութիւնը կը ծանուցանէ, թէ իւր ապահովութեանը վարձքը մեծապէս նուազեցուցած է քանզի յանձնառու կը ըլլայ ապահովելու քարաշէն եւ կամարաշէն մաղաղաները եւ անոնց մէջ պարունակուած ապրանքները տարին հարուրին 1/4 վարձքով : Ուղղը՝ կրնայ տեսնուիլ նոյն ընկերութեան գործակալին հետ, որ է Յ. ՏԱՐՕՏԻ, ի Չուրպեան խան :

ՀԻՒՆԱՆԴԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

ԴԵՂԱՅԵՏԻ ՀՈՒՆՈՒՅԻՆ ԶԱՆՈՒՅԻՆ ՀԻՒՆԱՆԴԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

Մարդոց ջղային դրութեան (սիւնթ) շատ յոգնած ըլլալով ստակի ախտ մըն է եւ զիւրեան ամենափոքրիկ շարժումը կամ զբարձրութիւնը մշտապէս յոյժ . վսեմ զի ուր գտնուելու է անոր դեղը : Միակ դեղը այս է . քիչ խմէ զինի, դարեւոր, եւ օգնէ ինչ ընկելով . եւ անիւն աչիկ կը ըլլայ որ բոլորեցին հեռանաւ անոնց, եւ ամենեւին չիման . նմանապէս իսկ մի խմէ, եւ անոր տեղ թեթիւ թեթիւ (չոյ) գոհ եղէր : Կարելի եղածին չափ մաքուր օդ ծծէ, ամեն դիւրի իմ դեղահաստեան երեք կամ չորս հատ ըլլէ շատ միւս կեր եւ համեմունք (սուլա) հեռի կեցիր : Եթէ այս օգտակար կանոնները ճշգրտութեամբ ի գործ դնելու ըլլաւ, միտքը շուտով պիտի հանգստանայ, մարմինը առողջ պիտի ըլլայ եւ պիտի մոռնաս թէ ջղաց շարժումն ունեցար :

ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆԻ ՆԵՐԿԱՄԱՆԸ

Այս գործարանաց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց մէջ թէ կը կարգը չափէն աւելի ջրալից ըլլան կամ բաւական չեն ըլլալ, թէ քաղը կամ աւաղը երկարացնել կը հասնին կամ թէ աւելի մը ցաւեր կը գոյանան մեջքին համապատասխանած մասը : Այս ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է Զուլ օրէի դեղահաստեանը աւելու տալէ հրահանգը համեմատ եւ անոր սղեղանիովը շիւթ երկարացնելով միւր կը կարգը անկողին մտնելու ժամանակը : Այս գործարանը անմիջական օգնութիւն մի պիտի մատուցանէ, այնինչ ուրիշ գեղերը զուր տեղը գործածուած պիտի ըլլան :

ՍՏԱՄԱՔՍԻ ԱՐԻՈՒՆԸ

Գր եւ գեղ մի չկրնար ստամբարի զօրութիւնը նորոգել եւ աղէկանել զայն շուտով ինչպէս այս դեղահաստեանը . որոնք անարթութեան լիւն են կամ վատթար կերակուել պատճառաւ բոլոր թեթիւ կութիւնը աւելանալ եւ կը հասնին ի լեւալ (սուլա) : Եւ որուն գործողութիւնը կը կարգաւորեն . զիւրեւ սաստիկ ձգտում (սուլա) գեղերուն մէջ քանզի ներգործութիւն մի ունի եւ լեւալն ու ստամբարի ամեն անկարգութիւնները միւր կը բժշկէ :

ԲՈՐԲՈՒՐՈՒՄ ԹՈՒՐԿԱՆԻՅԱՆ (ԴԵՂԱՅԵՏԻ) ՀԱՅ ԵՒ ՀԱՐԲՈՒՐԻ

Հիւանդութեան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութիւնը ամեն ախտէն աւելի յաճախ կը պատահի եւ երբեմն աւելի վտանգաւոր է : Այս գործողութեանց անկարգ ընկնողներն աւաղին նըշաններ կըսեն միւր կարգաւորել : Հուլ օրէի հաշակաւոր դեղահաստեանը միտքը : Այս գործողութեան արեան ուր եւ աւաղ ժամանակաց անշարժութիւնը, կը թեթիւցնեն խցուած շնչաբանները, կը բարեկանեն շնչառութեան սաստիկ արագութիւնը եւ կարողութիւնը կուտան շնչալիցին ու թորեւուն դիւրութեամբ աւաղանաւորապէս գործելու : Այս դեղահաստեանը իրենց մաքրողական զօրութեամբ կը սրեն արեան ամեն աղտոգորութիւններ, եւ արեւ եղանակաւ կը զօրացնեն զգրութիւնը (սիւնթ) ընդհեմ ծիրանական ախտ, շնչաբանութեան, եւ ուրիշ թոքային տխուրութեանց :

ՏԻՆԱՐԱՆԻՆ ԱՐԵՎԵԼԱՅԻՆ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

Տարութեան, թուրութեան եւ ջղացաւորութեան դեպքերուն մէջ, որոնք ուր եւ բնական կամ գերբնական չափազանցութեան յաւաք եղած են, այս դեղահաստեանը ալլալով եւ նորոգել ներգործութիւնը մեծապէս օգտակար է . քանզի մարտողութիւնը կը վերահաստատուէ, մարմնոյն ամեն հիւանդութեանը կը կանոնաւորէ, ջղային գրութիւնը կը զօրացնէ, հիւանդին միտքը կը յարգարեւ եւ գերգապէս առողջութիւնը ձեւը կը բերէ :

Հուլ օրէի դեղահաստեանը ամեն օգտակար դեղերն են հիւանդութեան հիւանդութեանց համար :

Շնչաբանութիւն,	Յօդաբանութիւն,	Թորքաբանութիւն,
Մարմնային ախտ,	Տեսաւանութիւն,	Ցաւ օրովայնի,
Խիթ (սուլա),	Զրգողութիւն,	Միջադեղութիւն,
Հարբուղի,	Ամառաղութիւն,	Բարբառում,
Ծիրանական ախտ,	Գաղութիւն,	Կտար ընդեղաց,
Թանջ (սուլա),	Բաւական սրտի,	Անկանոնութիւնը կա-
Խոլմ պարանոցի,	Քար կամ խիճ միջա-	նանց,
Վերնոտութիւն,	Նոցի,	Մորթային հիւանդու-
Լեւրի հիւանդութիւնը	Վերնոտութիւն,	Թիւնը,
Փոքացաւ,	Արդողեան ախտ,	Խոլմութիւնը :

Խմրաղիւր—տէր Լուսինայ,

Գ. Լուսինայ . Պալատական :